

ЛІНГВІСТИКА

УДК 811.161.2: 81.373.423

Л. С. Зубар

ОСОБЛИВОСТІ ВЛАСНИХ НАЗВ У НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОМУ РОМАНІ МИКОЛИ РУДЕНКА «СИН СОНЦЯ – ФАЕТОН»

Метою нашої наукової розвідки є дослідження онімів у науково-фантастичних творах українських письменників-фантастів. У статті звернено увагу на систему власних назв, зафіксованих у науково-фантастичному романі М. Руденка «Син Сонця – Фаетон», зокрема на особливості їх використання у творі.

Ключові слова: літературна ономастика, поетонім, антропопоетонім, екстралінгвальна номінація, функція.

Останнім часом увагу лінгвістів почали привертати власні назви, що активно використовуються письменниками у художніх текстах. Вивченням таких пропріальних одиниць (поетонімів) займається літературна ономастика. Протягом останніх десятиліть за різнобічністю, географією в ономастиці та й в цілому за кількістю на перше місце виходять поетонімічні студії. Увага науковців продовжує зростати до питань літературної ономастики в цілому та до функціонування власних назв у творі зокрема. Незважаючи на значну кількість виконаних досліджень у сфері власних назв, твори українських письменників-фантастів ще не були об'єктом вивчення, що й зумовлює **актуальність теми** нашого дослідження.

Метою наукової статті є комплексний аналіз власних назв, виписаних методом суцільної вибірки із науково-фантастичного роману М. Руденка «Син Сонця – Фаетон».

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) описати склад художнього ономастикону названого вище автора; 2) з'ясувати роль онімних одиниць у структурі прозового тексту як важливого чинника формування авторського стилю; 3) визначити принципи ономастичної мовотворчості у прозовому мовленні письменника-фантаста та виділити функції власних назв.

Фантастична література як об'єкт дослідження багатогранна, тому її можна вивчати в різних аспектах. Нас цікавлять оніми, які автор використовує у своєму науково-фантастичному романі. Варто зазначити, що для такого жанру характерна орієнтація на високі досягнення наукової та технічної думки; поряд із фантастичними елементами, у ньому мають місце наукові гіпотези, технічна фантазія, мисленнєве експериментування (що присутнє в романі, який досліджується). Серед сюжетів наукової фантастики часто зустрічаються польоти на інші планети, робототехніка тощо.

Зазначимо, якщо у фантастичному романі фантастичним є насамперед художній простір, то у науково-фантастичному романі – час. Український науково-фантастичний роман представляють В. М. Владко («Аргонавти всесвіту 2»), Д. І. Бузько («Кришталевий край»), О. П. Бердник («Чаша Амріти»), О. Є. та В. Є. Авраменко («Жменя вічності»), М. Руденко («Син Сонця – Фаетон») та інші письменники

Серед відомих вітчизняних дослідників, які зробили вагомий внесок у розробку загальних принципів та методів дослідження поетонімів, варто згадати Л. О. Белея, В. М. Галич, В. М. Калінкіна, Ю. О. Карпенка, Г. П. Лукаш, М. Р. Мельник, В. М. Михайлова, І. В. Черновалюк, Т. В. Шотову-Ніколенко та інших. У сфері

вивчення власних назв у науково-фантастичному тексті важливим доробком є робота О. Ю. Андрієнко, яка досліджувала особливості функціонування пропріальних одиниць у художніх творах російських письменників-фантастів І. Єфремова і братів Стругацьких.

Засновниками науково-фантастичної літератури в Україні можна вважати В. Винниченка та Ю. Смолича. Серед сучасних представників наукової фантастики фігурують імена О. Авраменка, О. Бердника, В. Бережного, В. Владка, Н. Гайдамаки, Н. Околітенко, О. Тесленка та інших майстрів художнього слова. Зараз творчість вищезгаданих письменників є основним джерелом, звідки лінгвісти-науковці черпають фактичний матеріал про поетоніми, що побутують у фантастичних текстах.

Перше, що привертає увагу у цьому романі, – це, безсумнівно, його назва, адже дослідження вчених жодним чином не підкреслюють імовірність того, що будь-яка планета Сонячної системи є певним продовженням Сонця. Та автор створює таку назву роману, яка суперечить цьому твердженню. Микола Руденко одразу ж зацікавлює свого читача уже однією лише назвою науково-фантастичного роману – «Син Сонця – Фаетон». Розглянемо її детальніше. Отже, Фаетон, або планета Ольберса, – п'ята планета Сонячної системи, яка за правилом Тіціуса – Боде раніше знаходилася між Марсом і Юпітером, а згодом розпалась і утворила пояс астероїдів. Проте існування Фаетона було поставлено під сумнів появою теорії О. Шмідта, який говорив, що так звані «уламки» є нічим іншим, як елементами несформованої планети. В середині ХХ століття питання існування планети Фаетон знову повертається в коло найбільш наукових проблем статтею академіка В. Фесенкова, що власне і спонукало М. Руденка до розробки такого художнього сюжету.

У грецькій міфології Фаетон – син Геліоса та океаніди Клімени. За переказами, Фаетон, бажаючи довести своє походження від Геліоса, попросив у нього дозволу керувати один день сонячною колісницею. Та Фаетон не втримав безсмертних коней, збився з дороги й наблизився до Землі, яка внаслідок таких подій мало не згоріла, а наїзник – загинув. Як бачимо, стародавні уявлення також певним чином підтверджують існування десятої планети Сонячної системи.

Таким чином, можемо стверджувати, що власні назви у заголовку роману є реальними, хоча автор їх поєднує у незвичну комбінацію «Син Сонця – Фаетон», що й стає ключовим елементом не тільки змісту твору, а й елементом невідомості планети Фаетон, яка і вабить читача.

На сторінках свого науково-фантастичного роману М. Руденко художньо оформлює і обґрунтовує теорію про Фаетон, яка походить із грецької міфології. У творі автор зображує декілька сюжетних ліній, таким чином надаючи твору об'ємності та всеохопності. Події у романі описуються у декількох площинах, зокрема історичній, реальній для автора та фантастичній. Письменник наводить у творі наукові факти, використовуючи прийом спогаду, який стає можливим завдяки щоденниковим записам з наукового засідання, зроблених героїнею Оксаною.

Не менш цікавим фактом, який автор використовує у романі, є художнє підтвердження гіпотези про заселення Землі (мова йде про перших переселенців – фаетонців, які мільйони років тому заселили Землю і утворили легендарний острів Атлантиду). За віруванням, Атлантида – земля атлантів (прадавніх людей), яка розташовувалася у сучасному Атлантичному океані. За змістом твору, на думку М. Руденка, пращурами цих поселень стали саме фаетонці. За давньоєгипетською легендою, Атлантида була нібито великим островом, який зник під водою внаслідок землетрусу чи іншої природної стихії. Якщо брати до уваги зміст твору, то автор відбиває загибель через потоп, який стався внаслідок загибелі Фаетона.

У характеристиці будь-яких власних назв невід'ємною частиною «... є з'ясування

мотиву номінації – тієї причини, яка зумовила з-поміж багатьох варіантів можливих найменувань вибір лише одного, який і став власною назвою» [9, с. 421]. Зважаючи на це, завданням дослідника є визначення «первинної, етимологічної семантики назви, коли враховуються екстралінгвальні, мотиваційні відношення між об'єктивною реальністю і мовним процесом» [8, с. 14]. Виходячи з цього, названу вище класифікацію можемо кваліфікувати як екстралінгвальну (яка не має прямого зв'язку з лінгвістичними обставинами творення оніма), мотиваційну (що ґрунтується на мотивах, які сприяли виникненню саме такого найменування, а не іншого), каузальну (що дозволяє з'ясувати причинові відношення між суб'єктивною та об'єктивною дійсністю, тобто між назвою і реаліями довкілля [10, с. 206]).

Розглянемо детальніше власні назви, що використав М. Руденко у своєму науково-фантастичному романі. Як уже зазначалося вище, ключова назва, яка вжита у творі – планетопоедонім **Фаетон** – є реальною. Однак походження цього поетоніма досить важко простежити, хоча назва Фаетон ще позначає рід тропічних пелагічних морських птахів ряду пеліканоподібних, а також із грецької міфології. Цю назву можна кваліфікувати як екстралінгвальну, адже всі згадані пояснення не дають чіткого пояснення лінгвістичного творення цього оніма.

Цікавим поетонімом є назва **Великий Провидець**, або **Провидець**, яка вжита мічманом В. Срябіним стосовно головного героя. Назва цілком прозора, проте: *Мічман жартома називав його (Миколу) Великим Провидцем* [7, с. 9], що вказує на екстралінгвальні властивості цієї назви.

На території переселенців в Австралії автор використав неординарну назву для птаха – **Джек-сміхун** (*Незнайомий пояснив, що колоністи називають цього птаха Джек-сміхун* [7, с. 11]). Джек – власне ім'я, що від англійського – благословення богів, які надали заступництво немовляті; від давньоєврейського – той, що дивиться в майбутнє [4, с. 58]. Хоча як для назви, то це поєднання не є звичним, на нашу думку, доречним є віднести її до каузальних, оскільки можна провести паралелі між подіями реальними та суб'єктивним відчуттям дійсності головним героєм.

Плем'я **Благородного Какаду** – плем'я тубільців, що проживають на території північно-східної Австралії. Назва є вмотивованою, оскільки папуга Какаду став тотемом племені і отримав ще й відмінну ознаку – благородний (*...Благородний Какаду каже: хто в лісі розпалює велике вогнище, той сам у ньому згорить* [7, с. 21]). Все це викликано його вчинками, тобто тим, що він допоміг цим людям: *Благородний Какаду, вислухавши свого володаря, полетів у лісі. Там він мостив гнізда і клав у них яйця. З тих яєць народилися перші воїни* [7, с. 23].

Далі знайомимося з вождем племені та його сином, які носять імена **Ечука** та **Акачі** відповідно (*Опівночі прийшли до якихось куренів, що були, очевидно, стоянкою племені Ечуки* [7, с. 14]; *Такі рубці Акачі вже мав на грудях* [7, с. 15]). Ці два поетоніми автор також переносить і в дещо іншу площину – на планету Фаетон, цим, мабуть, підкреслюючи єдність людського єства. Що ж стосується самих назв, то жодних чітких відомостей щодо їх значення не виявлено. Можна лише вказати, що одним із варіантів походження поетоніма Ечука є назва австралійського міста Ечука, однак цей варіант може бути справедливим лише для вождя племені Благородного Какаду. В цілому, звичайно, можемо говорити про екстралінгвальність цих імен.

Серед власних назв, що автор використовує для виокремлення фаетонців, варто відзначити ім'я молодого інженера **Ташуки** (*Розумний, освічений, Ташука знав майже все...* [7, с. 39]), яке неможливо пояснити, а тому його зараховуємо до екстралінгвальних назв. В подальшому люди настільки довірилися і боготворили цю особистість, що зробили його безсмертним і стали називати: **Великий Учитель**, наш **Безсмертний**, наш **Мудрий Отець**, **Всевишній Бог-Отець**, **Бог-Отець**, **Єдиний**. Це

було спричинено суспільними умовами, а, отже, всі перераховані вище назви належать до мотивованих (*Спершу Ташуку називали: наш Великий Учитель, наш Безсмертний, наш Мудрий Отець. А через кілька сотень обертів почали називати: Всевишній Бог-Отець* [7, с. 40]).

Серед власних назв інших персонажів, які використовує М. Руденко, такі: династія **Бігоші**, **Чаміно**, **Лочо**, радник **Шако**, вчений **Лашуре**, космонавт **Рагуші**, вчений **Шарука**, брати Ечуки – **Гаішо** та **Ело**. Як бачимо, особливістю імен фаєтонців є використання шиплячих літер. Значення імен не прослідковується, окремі риси можна визначити лише за наявністю тих чи інших літер у поетонімі (*Лочо! Це я, Чаміно* [7, с. 35]; *Його погляд прикувала донька радника Шако* [7, с. 50]; *Лашуре покликав господиню...* [7, с. 51]; *...він розраховував на космонавта Рагуші...* [7, с. 63]). Таким чином, запропоновані автором власні назви є екстралінгвальними.

Також не варто випускати з поля зору імена, які Ечука-батько дав своїм підопічним-землянам (зокрема, **Алочі**, **Чахо**). Незважаючи на те, що це найменування землян, вони також мають ті особливості, які є у фаєтонських імен, оскільки їх називав корінний фаєтонець.

Беручи до уваги всі перераховані вище імена, можемо зробити висновок, що фаєтонцям звичною є вимова шиплячих звуків. Однак важливим є і той факт, що не лише в антропонімах присутні шиплячі, а й у словах побуту вони здебільшого також використовуються. Наприклад: міри довжини – шу (2,8 м), ша (3,2 км); тип смертельної зброї – жуго.

Автор, зображуючи дійсність на Фаєтоні, не забуває про сусідні планети, зокрема Юпітер, куди Акачі потрапляє як промінь, де знайомиться з дівчиною **Мі** та її батьком-вченим **Ну**. Ці імена складаються лише з одного складу, вони відрізняються використанням сонорних звуків, на відміну від фаєтонських шиплячих.

Крім того, цікавими є назви палаців (аркопоетонімів), які автор використовує у творі, зокрема **Палац Мелодій**, **Палац Бумерангів** (бумеранг вид зброї), **Палац Безсмертного**, **Дзеркало Швидких Ніг** (ковзанка). Отже, назви цілком зрозумілі, хоч і відрізняються від реальних назв, тому належать до каузальних назв.

Оскільки роман М. Руденка є науково-фантастичним, то простежимо невід'ємну для цього жанру сюжетну лінію – Космос, який, як уже зазначалося, часто є місцем подій, про які розповідається у таких творах. Наявність кількості космофантастонімів, безумовно, є характерною особливістю для цього жанру літературної творчості. Фіксуються і реальні номінації (*А коли вибухнуть Юпітер, Уран і Сатурн, почнеться бомбардування Сонця...* [7, с. 42]; *Найближчі сусідки Церери – Паллада, Веста й відкрита Гардінгом Юнона...* [7, с. 79]), і вигадані (*Вчені ... провадять селекційні роботи в планетній системі Толімака* [7, с. 66], *Ташука це добре знає, бо за його пам'яті стався вибух галактики в сузір'ї Лу* [7, с. 42], *Хіба не він передав нам розповідь про те, що сталося в сузір'ї Са* [7, с. 163], *... у шумовинні хмар плив над планетою Червоний Острів – найбільша з усіх загадок Юпітера* [7, с. 147], *Дему (планета) треба скарати* [7, с. 149], *На планеті Кла з дуже далекої галактики...* [7, с. 182]).

Із-поміж хронофантастонімів виділяються **епохопоетоніми** (*Вчені назвали її Епохою Круглоголових* [7, с. 29]; *Це буде Епоха Великого Синтезу...* [7, с. 92]) і **геортопоетоніми** (*...найбільше свято в житті, Свято Зрілості* [7, с. 177]).

У складі бібліофантастонімів зафіксовано назви наукових праць, тобто **трактатофантастоніми** (*Загибель прабатьківщини майя [...] у старовинній книзі «Чилам-Балам»...* [7, с. 82]).

Як бачимо, неможливо оминати своєю увагою ономастикон художнього тексту, що представлений системою власних назв, кожна з яких несе у собі покладене на

неї функціональне навантаження. Отже, поетоніми, вжиті автором у художньому творі, є добре вмотивованими і спрямованими на досягнення запрограмованої автором мети. Саме тому, якщо мети досягнуто, можемо говорити, що поетоніми виконали свою функцію у творі.

Функціональні особливості пропріальної лексики досліджувалися багатьма мовознавцями. Для розуміння поняття «функція» звернемося до лінгвістичного словника. Таким чином, функція – це призначення, роль, яку виконує одиниця мови під час її відтворення в мовленні [1, с. 506].

Л. О. Белей, досліджуючи літературно-художні антропоніми, запропонував розрізнити функції за стилістичною функцією, що ґрунтується на принципі стилістичної домінанти. Таким чином він виділяє чотири групи літературних антропонімів: нейтральні, характеристичні, дейктичні й ідеологічні [2, с. 8].

В. Д. Бондалетов виділяє такі **основні** функції онімів: номінативну, ідентифікаційну, диференційну; і **другорядні** (похідні): соціальну, емоційну, акумулятивну, дейктичну, функцію «введення в ряд», адресну, експресивну, естетичну, стилістичну [3, с. 21].

В. М. Калінкін говорить, що функції поетонімів представлені їх двома видами: **інформаційно-стилістичними** (номінативною, ідентифікуючою, описовою, локалізуючою, фоновою, соціальною) та **емоційно-стилістичними** (характеризуючою, експресивною, емоційно-оцінною, алюзивною, символічною). Стилістичні функції поетонімів виражаються різноманітними шляхами: через фонетичні засоби (алітерацію, асонанс, апокопу, аферезу, омофонію, омографію, паронімію), промовистими іменуваннями, через контекст, граматичні засоби (морфологічні та синтаксичні), через включення до складу стилістичних фігур (антономазії, метафори, метонімії, епітетів тощо) [5].

В. М. Михайлов виділяє такі функції: характеристичну, ідеологічну, локалізаційну, структурно-композиційну [7, с. 16-17].

Функціонування власних назв у тексті має свою специфіку. Власні назви повинні бути стилістично правильними і влучними, відповідати духу, ідеї, меті твору, зобов'язані передавати характерний для твору колорит, а іноді – і певний спеціальний сенс, особливе значення, в якому виражена авторська ідея. Вдало підібраний поетонім стає додатковим засобом характеристики персонажа, підсилює емоційне враження від усього твору.

Більшість власних назв, які вживає автор, є реальними, наприклад: *Максим (Микола) Нечипорук, Федір Іванович, Оксана, Володя Скрябін* та інші. Зважаючи на цей факт, відзначаємо, що ці імена у романі виконують номінативну функцію. Однак не всі поетоніми у творі є реальними, серед них є велика кількість тих, які відзначаються оригінальністю і неоднозначністю. Зокрема М. Руденко використовує цікаву назву племені – *плем'я Благородного Какаду*, що мешкало на території великого міста Брісбена (Австралія). Цей поетонім виконує не лише номінативну, а й характеризуючу функцію. Отже, назва Благородний Какаду не є випадковою.

Серед антропопоетонімів цього племені нам відомі імена вождя *Ечуки* та його сина *Акачі*. Крім номінативної функції, ці поетоніми виконують, на нашу думку, локалізаційну функцію. Адже лише в Австралії є назва міста Ечука, а власної назви Акачі взагалі не зустрічаємо. Тому можемо стверджувати, що ці імена є характерними саме для цього материка – Австралії.

Крім того, цікавими є власні назви, які автор використовує для людей, що проживають на планеті Фаетон, зокрема – *Лочо, Чаміно, Шако, Лаиуре, Рагуші, Таиуко* та інші. Що ж стосується функціонального навантаження власних назв фаетонців, то відзначаємо їх номінативну функцію, власне характеризуючу та

локалізаційну. У випадку вищезгаданих поетонімів ці три функції є нероздільними.

Переважає більшість з використаних автором топофантастичних поетонімів є реальними назвами, зокрема *піраміди в Мексиці, залізний стовп в Індії, єгипетське місто Саїс* тощо, які жодної іншої, крім номінативної, функції не виконують, що пояснюється тим, що змістове навантаження твору цього не потребує.

Зважаючи на розглянуті приклади, відзначаємо, що система власних назв створена так, що покладені автором на них функції вони виконують у повному обсязі і довершують загальну картину твору.

Таким чином, проаналізувавши науково-фантастичний роман Миколи Руденка «Син Сонця – Фаетон», можемо зробити висновок, що особливістю імен фаетонців є використання шиплячих звуків; переважна функція, яку вони виконують, – номінативна та локалізаційна, окремі ще мають характеристичну, інші функції можуть проявлятися лише у випадку детальнішого аналізу літер кожного імені. Крім того, мотивація поетонімів переважно є екстралінгвальною. Також для твору письменника характерним є використання трьох змістових планів, зокрема історичного, реального для автора та вигаданого (фантастичного). Ці факти стають підґрунтям для подальшого дослідження творчості М. Руденка у різних аспектах (наприклад, аналіз стилістично-виражальних можливостей, дериваційної структури, продуктивності словотвірних типів, семантики твірних основ поетонімів тощо).

Список використаної літератури

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М.: Советская энциклопедия, 1969. – 608 с.
2. Белей Л. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX – XX ст. / Л. О. Белей. – Ужгород, 1995. – 120 с.
3. Бондалетов В. Д. Русская ономастика / В. Д. Бондалетов. – М.: Просвещение, 1983. – 224 с.
4. Ісат Ю. А. 2500. Чоловічі та жіночі імена: Походження, значення, вибір / Ю. А. Ісат. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2005. – 560 с.
5. Калінкін В. М. Теоретичні основи поетичної ономастики: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01 – рос. мова, 10.02.15 – заг. м-во / В. М. Калінкін. – К., 2000, – 24 с.
6. Михайлов В. Н. О специфике литературной ономастики / В. Н. Михайлов // Вопросы стилистики: Стилистика художественной речи: межвузовский научный сборник – Саратов: Изд. Сарат. ун-та, 1988. – С. 3-19.
7. Руденко М. Син Сонця – Фаетон: наук.-фантаст. роман / М. Руденко. – К.: Ярославів Вал, 2009. – 240 с.
8. Торчинський М. М. Ойконімія Південно-Західного Поділля: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02 – українська мова / М. М. Торчинський. – К.: 1993. – 22 с.
9. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія / М. М. Торчинський. – Хмельницький: Авіст, 2008. – 548 с.
10. Торчинський М. М. Лексико-семантична структура назв поселень Південно-Західного Поділля / М. М. Торчинський // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К.: Київ, 2002. – С. 206-215.

Стаття надійшла до редакції 27 березня 2013 р.

Zubar L. S.

PECULIARITIES OF THE OWN NAMES IN THE SCIENCE-FICTION NOVEL BY MYKOLA RUDENKO «THE SON OF THE SUN – PHAETON»

The aim of our research is the study was speechless in sci-Fi literature of Ukrainian

science fiction writers. The article drew attention to the system of own names, documented in a science fiction novel M. Rudenko «Ehe Son of the Sun – Phaeton», in the particular features of their use in the work.

Keywords: *literary onomastic, poetonym, anthropopoetonym, extralingual nomination, function.*

УДК 81'37=161.2

С. В. Олійник

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ УКРАЇНОМОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ОЦІННИМИ ФРАЗЕОЛОГІЧНИМИ СУБСТАНТИВАМИ

У статті розглядаються особливості фразеологічних субстантивів, що вербалізують ціннісні концепти української мови. Розглянуто специфіку механізму номінації фразеологічними засобами ціннісних понять в картині світу україномовної спільноти.

Ключові слова: *оцінний фразеологічний субстантив, ціннісна картина світу, фразеологічна номінація, концепт, концептосфера, фразеологічна номінація.*

Стаття присвячена аналізу структурно-семантичних особливостей оцінних фразеологічних одиниць (далі ОФО) в українській мові типу як з клоччя батіг «ірон. поганий, нікудишній, зовсім непридатний для чогось, ніякий», *капустяна голова* «зневажл. некмітлива, неухважна людина».

Останні досягнення лінгвістичної науки свідчать про те, що увага дослідників, які працюють у межах когнітивно-дискурсивної парадигми, зосереджується на проблемах реконструкції різних фрагментів картини світу, на особливостях мовної етнічної свідомості, на виявленні культурно-мовних національних стереотипів, на визначенні взаємовпливу мови й культури [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 19]. «Одним із завдань когнітивної лінгвістики є встановлення елементарних одиниць мовної свідомості. Ці одиниці мають різні форми омовлення залежно від режиму роботи свідомості» [17, с. 13]. Однією з форм вербалізації таких елементарних компонентів мовної свідомості є фразеологічні одиниці.

Метою статті є розгляд особливостей семантики й структури ОФО, які вербалізують концептосфери ЛЮДИНА й ОТОЧЕННЯ ЛЮДИНИ в українській мові та аналіз особливостей оцінної фразеологічної номінації в українській мові. Матеріалом дослідження слугували отримані методом суцільної вибірки 1812 ОФО з опорним компонентом-іменником в українській мові. Корпус ОФО дослідження визначався за «Словником фразеологізмів української мови» [СФУМ] з перевіркою за найбільш авторитетними фразеологічними, тлумачними, лінгвокраїнознавчими, етимологічними й енциклопедичними словниками української мови [АУФС, ЕСУМ, НТСУМ, СУІ, УС]. Наведені у статті приклади мовного матеріалу містять тлумачення досліджуваних ФО, які були отримані із Словника фразеологізмів української мови В. М. Білоноженка [СФУМ], що був базовим джерелом добору мовних одиниць.

У результаті аналізу українських ОФО із опорним компонентом іменником отримані дані про особливості структурування української ціннісної картини світу та її вербалізації фразеологічними засобами. Було виділено такі концептосфери: ЛЮДИНА (*жовтороте пташеня* «молода, недосвідчена людина», *не до Петра, а до Різдва* «хто-